

SCI-CONF.COM.UA

**INNOVATIONS
AND PROSPECTS
IN MODERN SCIENCE**

**ABSTRACTS OF I INTERNATIONAL
SCIENTIFIC AND PRACTICAL CONFERENCE
JANUARY 15-17, 2023**

**STOCKHOLM
2023**

INNOVATIONS AND PROSPECTS IN MODERN SCIENCE

Proceedings of I International Scientific and Practical Conference

Stockholm, Sweden

15-17 January 2023

Stockholm, Sweden

2023

UDC 001.1

The 1st International scientific and practical conference “Innovations and prospects in modern science” (January 15-17, 2023) SSPG Publish, Stockholm, Sweden. 2023. 425 p.

ISBN 978-91-87224-02-7

The recommended citation for this publication is:

Ivanov I. Analysis of the phaunistic composition of Ukraine // Innovations and prospects in modern science. Proceedings of the 1st International scientific and practical conference. SSPG Publish. Stockholm, Sweden. 2023. Pp. 21-27. URL: <https://sci-conf.com.ua/i-mizhnarodna-naukovo-praktichna-konferentsiya-innovations-and-prospects-in-modern-science-15-17-01-2023-stokholm-shvetsiya-arhiv/>.

Editor

Komarytskyy M.L.

Ph.D. in Economics, Associate Professor

Collection of scientific articles published is the scientific and practical publication, which contains scientific articles of students, graduate students, Candidates and Doctors of Sciences, research workers and practitioners from Europe, Ukraine and from neighbouring countries and beyond. The articles contain the study, reflecting the processes and changes in the structure of modern science. The collection of scientific articles is for students, postgraduate students, doctoral candidates, teachers, researchers, practitioners and people interested in the trends of modern science development.

e-mail: sweden@sci-conf.com.ua

homepage: <https://sci-conf.com.ua>

©2023 Scientific Publishing Center “Sci-conf.com.ua” ®

©2023 SSPG Publish ®

©2023 Authors of the articles

TABLE OF CONTENTS

AGRICULTURAL SCIENCES

1. *Князюк О. В., Шевчук О. А., Книжник О. В., Волошин С. М., Рекута Т. С.* 11
ОСОБЛИВОСТІ РОСТУ ТА РОЗВИТКУ СОРТІВ КОЛІАНДРА ПОСІВНОГО ЗАЛЕЖНО ВІД ПРИЙОМІВ ВИРОЩУВАННЯ

BIOLOGICAL SCIENCES

2. *Khusanov A. K., Yakhyoev Abdumukhtar Abdurakhim ugli, Sobitkhan Sultankhoja ugli* 15
THE ALTER OF VERTICAL LOCALIZED ON THE ECOLOGICAL ESSENCES OF APHIDS
3. *Наточій А. В.* 21
ДЕТЕРМІНАНТИ СТРАХУ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ У МИРНИЙ ЧАС ТА ПІД ЧАС ВІЙНИ
4. *Седміров Є. А., Клименко А. О., Матвієнко М. Г.* 28
ПРИДАТНІСТЬ ЗАБРУДНЕНИХ НАФТОПРОДУКТАМИ ҐРУНТІВ ДЛЯ ВИРОЩУВАННЯ ПРОВІДНИХ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ КУЛЬТУР

MEDICAL SCIENCES

5. *Dhage Samiksha Ramesh, Pavliukovych N., Pavliukovych O.* 35
LYMPHOMA: WHAT WE KNOW NOW
6. *Kovalova A.* 39
STUDY OF HOMEOSTASIS USING THE CAAILLAROSCOPY METHOD
7. *Mandryk O. E., Kovalyk T. V.* 44
PECULARITIES OF BODY WEIGHT INDEX IN PATIENTS WITH ARTERIAL HYPERTENSION WITH COMORBID NONALCOHOLIC STEATONEPATITIS
8. *Mardieva G. M., Turdumatov Z. A., Kazakov S. Yu.* 46
ASSESSMENT OF PORTAL HYPERTENSION IN LIVER CIRRHOSIS BY DOPPLEROGRAPHY
9. *Pikas P. B.* 49
FEATURES OF THE COMPOSITION OF FATTY ACIDS OF BLOOD SERUM LIPIDS IN PATIENTS WITH STOMACH POLYPS
10. *Буга В. В., Краснікова Л. В.* 52
РІВЕНЬ ОСВІЧЕНОСТІ НАСЕЛЕННЯ ЩОДО ЛІСТЕРІОЗУ
11. *Гаморак Г. П., Ворощук П. В., Гаморак М. І.* 55
СУЧАСНІ МЕТОДИ УДОСКОНАЛЕННЯ ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ «МІКРОБІОЛОГІЯ» СТУДЕНТАМ-МЕДИКАМ ІФНМУ З МЕТОЮ ПОКРАЩЕННЯ ЯКОСТІ МЕДИЧНОЇ ОСВІТИ

12. *Дорошенко Е. Ю., Лукашенко Л. В., Олійник М. О., Москвітіна Д. А.* 58
 СКАНДИНАВСЬКА ХОДЬБА ЯК ЗАСІБ ПРОФІЛАКТИКИ
 ЗАХВОРЮВАНЬ СЕРЦЕВО-СУДИННОЇ СИСТЕМИ
13. *Каримкулова Б. Р., Кадиров Т. О., Кодирова Тамила Фарход Кизи, Тулаганов Давлатбек Тожибой огли.* 62
 К ВОПРОСУ ДИНАМИКИ ОНКОЛОГИЧЕСКОГО
 ЗАБОЛЕВАНИЯ ЖЕЛУДКА
14. *Коваленко Н. І., Вовк О. О., Новікова І. В.* 70
 АНАЛІЗ ЗНАЧУЩОСТІ ТА АНТИБІОТИКОРЕЗИСТЕНТНОСТІ
 КОКОВОЇ МІКРОФЛОРИ ПРИ НАЗОФАРИНГІТАХ
15. *Малик Н. В., Клименко Д. Ю., Гамаюн А. М.* 75
 ЗАСТОСУВАННЯ НЕСТЕРОЇДНИХ ПРОТИЗАПАЛЬНИХ
 ЗАСОБІВ В ПРАКТИЦІ СІМЕЙНОГО ЛІКАРЯ
16. *Марченко А. С., Гуманець К. Р., Пащенко Г. І.* 78
 ФАКТОРИ РИЗИКУ РОЗВИТКУ РАКУ ЛЕГЕНІВ
17. *Миронюк І. С., Слабкий Г. О., Танчинець С. В.* 81
 ДО ПИТАННЯ ФІЗИЧНОЇ АКТИВНОСТІ НАСЕЛЕННЯ
 МОЛОДОГО ВІКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД УКРАЇНИ В
 УМОВАХ НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ
18. *Підлубний В. Л., Мирний С. П., Щуров М. Ф., Ганошенко Ю. А.* 87
 НАПРЯМИ КОМПЛЕКСНОЇ МЕДИЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ
 ПАЦІЄНТІВ ПІСЛЯ ПЕРЕБУВАННЯ В ЕКСТРЕМАЛЬНИХ
 УМОВАХ
19. *Прохоренкова З. О., Баусов Є. О.* 90
 ДОДАТКОВИЙ ПЕРЕДОПЕРАЦІЙНИЙ КИСЕНЬ ДЛЯ
 ЗНИЖЕННЯ ЧАСТОТИ ІНФІКУВАННЯ ХІРУРГІЧНОЇ РАНИ
20. *Расулова Х. А., Тулаганов Давлатбек Тожибой огли, Ким Е. В., Фомина К. А.* 93
 ДИНАМИКА ПАТОЛОГИИ ПЕЧЕНИ В СТРУКТУРЕ
 ЗАБОЛЕВАНИЙ ОРГАНОВ ПИЩЕВАРЕНИЯ
21. *Расулова Х. А., Ким Е. В., Тулаганов Давлатбек Тожибой огли, Фомина К. А.* 100
 СЕРДЕЧНО-СОСУДИСТЫЕ ЗАБОЛЕВАНИЯ И ОСТРОЕ
 НАРУШЕНИЕ МОЗГОВОГО КРОВООБРАЩЕНИЯ
22. *Слабкий Г. О., Картавцев Р. Л.* 108
 ПРАКТИЧНЕ ЗНАЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОГО
 КЛАСИФІКАТОРА МЕДИЧНИХ ВИРОБІВ ДЛЯ ВИРОБНИКІВ
 МЕДИЧНИХ ВИРОБІВ
23. *Тимошина О. В., Єременко А. В., Юрченко А. О., Конюшевська А. А.* 112
 КЛІНІЧНІ ПРОЯВИ ТА ЧАСТОТА ВИПАДКІВ ВРОДЖЕНОЇ
 ГІПОТРОФІЇ НОВОНАРОДЖЕНИХ

24. **Чернуха О. В., Гавриленко С. Д., Кібалова Т. Д.** 115
ПРОІНФОРМОВАНІСТЬ НАСЕЛЕННЯ, ЩОДО НАДАННЯ ПЕРШОЇ ДОПОМОГИ, ПРИ МІННО-ВИБУХОВИХ УРАЖЕННЯХ
25. **Шарапова О. М.** 119
ЛІКУВАННЯ ЗАПАЛЕНЬ ЧОЛОВІЧИХ ЯЄЧОК І НАД'ЯЄЧОК ЗАСОБАМИ НАРОДНОЇ МЕДИЦИНИ
26. **Шорніков А. В.** 122
АЛЕКСИТИМІЯ У ХВОРИХ НА АСЕПТИЧНИЙ НЕКРОЗ ГОЛОВКИ СТЕГНОВОЇ КІСТКИ З НЕПСИХОТИЧНИМИ ПСИХІЧНИМИ РОЗЛАДАМИ
27. **Яковцова І. І., Івахно І. В., Янчевський О. В.** 125
ОСОБЛИВОСТІ ЕКСПРЕСІЇ ТА ПРОГНОСТИЧНЕ ЗНАЧЕННЯ CD44 В ДРІБНОКЛІТИННИХ РАКАХ ЛЕГЕНЬ

CHEMICAL SCIENCES

28. **Khobotova E. B., Datsenko V. V.** 131
THE USE OF COAL MINING BURNT ROCK IN THE CONSTRUCTION INDUSTRY
29. **Klimko Yu. E., Koshchii I. V., Levandovskii I. A., Levandovskii S. I.** 138
SYNTHESIS OF HETEROCYCLES BASED ON ADAMANTHYL-CONTAINING AMIDOALKYLATING REAGENTS
30. **Ткач В. В., Иванушко Я. Г., Да Силва Адриано О., Жарем Раул Гарсія** 143
МАТЕМАТИЧЕСКАЯ МОДЕЛЬ ЭЛЕКТРОХИМИЧЕСКОГО ОПРЕДЕЛЕНИЯ ПРОИЗВОДНЫХ САЛИЦИЛОВОЙ КИСЛОТЫ НА ПОЛИМЕРНОМ ЭЛЕКТРОДЕ, МОДИФИЦИРОВАННОМ ОКСИГИДРООКИСЬЮ КОБАЛЬТА
31. **Ткач В. В., Кушнір М. В., Осипкіна О. І., Коваленко А. О.** 146
ЧОТИРИ КОМБІНОВАНІ ХІМІКО-МАТЕМАТИЧНІ ЗАВДАННЯ В БРАЗИЛЬСЬКОМУ СТИЛІ НА ТЕМАТИКУ ФРАНЦУЗЬКОЇ ГВІАНИ

TECHNICAL SCIENCES

32. **Ivanchuk O., Kozel V., Drozdova Ie., Prykhodko O.** 154
ORGANIZATION OF THE LEARNING PROCESS ON THE DISCORD PLATFORM
33. **Pogarskaya V. V., Pogarskiy O. S., Loseva S. M., Zhuba O. S.** 161
STUDY OF THE CONTENT OF BIOLOGICALLY ACTIVE PHYTOCOMPONENTS IN CHLOROPHYLL-CONTAINING VEGETABLES - RAW MATERIALS FOR OBTAINING CRYOFROZEN PRODUCTS AND SUPPLEMENTS

34.	<i>Trubachev S. I., Kryvova S. G.</i>	164
	COMPUTER SIMULATION OF THE OPERATION OF THE TRAVERSE OF THE MAIN SUPPORT OF THE AIRCRAFT LANDING GEAR	
35.	<i>Ващук Н. Ф.</i>	167
	ПОКАЗНИКИ МАТЕРІАЛІВ ЩО ПОЗНАЧАЮТЬСЯ НА МІЦНОСТІ ПІДОШВИ ЛИТТЄВОГО МЕТОДУ КРІПЛЕННЯ	
36.	<i>Краснянська Ю. В.</i>	170
	ПЕРСПЕКТИВИ СТВОРЕННЯ ЗЕФІРУ АНТИДІАБЕТИЧНОГО ПРИЗНАЧЕННЯ НА ГАРБУЗОВОМУ ПЮРЕ З ЗАМІНОЮ ЦУКРУ НА ЦУКРОЗАМІННИКИ	
37.	<i>Крук Р. А., Демків Л. І.</i>	173
	THE ONLINE PLATFORM TO HELP MANAGE REQUIREMENTS IN IT INDUSTRY	
38.	<i>Свідрак І. Г., Беспалов А. Л., Бойко О. О.</i>	179
	МОДЕРНІЗАЦІЯ ПРУЖНОЇ СИСТЕМИ ВІБРАЦІЙНИХ БУНКЕРНИХ ЖИВИЛЬНИКІВ	
39.	<i>Селютіна Г. А., Юр'єва О. О., Погарський О. С., Кравчук Д. О., Ребрик К. В.</i>	186
	ОГІРКИ ВІДКРИТОГО ТА ЗАКРИТОГО ҐРУНТУ ЯК СИРОВИНА ДЛЯ САЛАТНИХ ТА КОНСЕРВОВАНИХ ПРОДУКТІВ	
40.	<i>Фалендиш Н. О., Симоненко А. Л.</i>	192
	ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ ШРОТУ ОБЛПІХИ У ТЕХНОЛОГІЇ ХЛІБА	
PHYSICAL AND MATHEMATICAL SCIENCES		
41.	<i>Калайда О. Ф.</i>	196
	ПРО МЕТОДИ РУНГЕ – КУТТИ	
42.	<i>Калайда О. Ф.</i>	199
	ДВОСТОРОННІЙ МЕТОД НЬЮТОНА ЗНАХОДЖЕННЯ ДІЙСНИХ НУЛІВ ТА ПОЛЮСІВ СКАЛЯРНИХ ФУНКЦІЙ	
GEOGRAPHICAL SCIENCES		
43.	<i>Нетробчук І. М., Ковальчук С. І., Мельник О. В., Карпюк З. К., Чижевська Л. Т., Качаровський Р. Є.</i>	202
	БАСЕЙН Р. ЧЕРЕВАХА: РЕКРЕАЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ОБ'ЄКТІВ ПРИРОДНО-ЗАПОВІДНОГО ФОНДУ	
ARCHITECTURE		
44.	<i>Савченко Н., Олійник Т. П.</i>	209
	ФІТОДИЗАЙН СПОРТИВНИХ СПОРУД	

PEDAGOGICAL SCIENCES

45. *Журавко Т. В.* 216
ПРАКТИКА MINDFULNESS ПІД ЧАС СТРЕСУ НА ФОНІ ВІЙНИ
ДЛЯ ДІТЕЙ
46. *Козуб П. А., Дейнеко Ж. В., Сирова Г. О., Козуб С. М.,
Лук'янова В. А.* 220
ПРОБЛЕМИ ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ ЯК ОСНОВНОЇ ФОРМИ
НАВЧАННЯ
47. *Красновська І., Білюк О.* 232
ВИКОРИСТАННЯ ПРИЙОМІВ МНЕМОТЕХНІКИ У РОЗВИТКУ
МОНОЛОГІЧНОГО МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ
ІЗ ЗАГАЛЬНИМ НЕДОРОЗВИТКОМ МОВЛЕННЯ III РІВНЯ
48. *Мазур Д. В.* 239
КОРЕКЦІЙНО-РОЗВИВАЛЬНА РОБОТА НАД
КОМУНІКАТИВНИМИ НАВИЧКАМИ ТА УМІННЯМИ ДІТЕЙ
ІЗ РОЗЛАДАМИ АУТИСТИЧНОГО СПЕКТРУ
49. *Маленко Я. В., Поздній Є. В., Колесніков В. В.* 246
ПРИНЦИПИ ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ
КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ
50. *Мартин О. М.* 253
ПІДГОТОВКА ПЕДАГОГІЧНИХ КАДРІВ ЯК СКЛАДОВА
УНІВЕРСИТЕТСЬКОЇ ОСВІТИ В ЄВРОПЕЙСЬКИХ КРАЇНАХ
51. *Размолодчикова І. В., Басюк І. О.* 258
СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ ТЕАТР ЯК ФОРМА
ПРИВЕРНЕННЯ УВАГИ ДО СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНИХ
ПРОБЛЕМ
52. *Стрижаків А. О.* 265
ЗАСОБИ ІНТЕНСИФІКАЦІЇ СОЦІАЛІЗАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ
53. *Товканець Г., Товканець О.* 270
СТИМУЛЮВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ МАЙБУТНІХ
ПЕДАГОГІВ В УМОВАХ УНІВЕРСИТЕТУ
54. *Янь Чженьюй* 276
ОСОБЛИВОСТІ МЕТОДИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛЯ В
КИТАЇ У XX -XXI СТ.

PSYCHOLOGICAL SCIENCES

55. *Амплєєва О. М., Пасат Я. С.* 281
ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОГО
САМОВИЗНАЧЕННЯ У ЮНАЦЬКОМУ ВІЦІ

ART

56. *Шабанова Т. Д.* 288
РУХ – КАТЕГОРІЯ БУТТЯ

HISTORICAL SCIENCES

57. *Шульженко Т. М.* 293
ДО ІСТОРІЇ СКАРБОШУКАЦТВА НА ЧИГИРИНЩИНІ –
ЛЕГЕНДИ ПРО КОЗАЦЬКІ СКАРБИ

LITERATURE

58. *Просалова В. А., Грабова А. Д.* 302
ФЕМІНІСТИЧНА ІНТЕРПРЕТАЦІЯ НОВЕЛИ ЄВГЕНІЇ
КОНОНЕНКО «НОВІ КОЛГОТИ»
59. *Ткаченко В. І., Дика С. Ю.* 308
ЛІТЕРАТУРА В СИСТЕМІ МИСТЕЦТВ КРІЗЬ ПРИЗМУ
ІНТЕРМЕДІАЛЬНОСТІ

POLITICAL SCIENCES

60. *Хмельников А. О.* 314
ЛОКАЛЬНИЙ ПОЛІТИЧНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ: СУЧАСНІ
КРИЗОВІ ВИКЛИКИ

PHILOLOGICAL SCIENCES

61. *Атаманчук К. М.* 317
ДРАМА-ФЕЄРІЯ “ЛІСОВА ПІСНЯ” ЛЕСІ УКРАЇНКИ:
ЕСТЕТИЗАЦІЯ СИМВОЛУ МУЗИКИ В РОЗКРИТТІ
КОНФЛІКТУ ЛЮДИНИ І ПРИРОДИ

PHILOSOPHICAL SCIENCES

62. *Книш І. В.* 322
БІЗНЕС В УМОВАХ ВІЙНИ ТА КОРОНАВІРУСУ: ПРОБЛЕМИ
ТА ПЕРСПЕКТИВИ
63. *Мелякова Ю. В., Жданенко С. Б.* 332
ПРИНЦИП АГЕНТНОСТІ В СОЦІАЛЬНОМУ ПРОСТРАНСТВЕ

ECONOMIC SCIENCES

64. *Matmadova A. V., Gasimova Ye. I., Huseynova G. G.,
Matmadli Z. T., Allahverdiyev A. V.* 342
DEVELOPMENT DIRECTIONS OF MARKETING IN THE
AGRICULTURAL MARKET
65. *Бордаєв В. В.* 350
ЦИФРОВА ЕКОНОМІКА: ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ
66. *Гуменюк В. А.* 355
НАЦІОНАЛЬНИЙ ДОСВІД СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ
ЯПОНІЇ
67. *Каращук Ю. О., Шергіна Л. А.* 358
ФІНАНСОВА СТІЙКІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ: ТЕОРЕТИЧНІ
АСПЕКТИ ВИЗНАЧЕННЯ ЇЇ СУТНОСТІ ТА НАПРЯМИ ЇЇ
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

68.	<i>Козьмук Н. І.</i> ЗНАЧЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ БІЗНЕСУ В ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ	364
69.	<i>Кудрявцев В. М.</i> ТЕНДЕНЦІЇ СТАЛОГО РОЗВИТКУ СУЧАСНОЇ ТРАНСПОРТНОЇ СИСТЕМИ	368
70.	<i>Олексійовець О. І., Ситник Н. І.</i> ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ В НАФТОГАЗОВІЙ СФЕРІ УКРАЇНИ	374
71.	<i>Пашкуда Т. В., Маснюк К. А.</i> ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ТА РЕГУЛЮВАННЯ РИНКУ ТУРИСТИЧНИХ ПОСЛУГ УКРАЇНИ	377
72.	<i>Рибіна Л. О., Сизоненко А. М.</i> ПРОБЛЕМИ ОЦІНКИ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ УКРАЇНСЬКИХ АГРОПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ	383
73.	<i>Шура О. В.</i> РЕЗЕРВИ НАРОЩУВАННЯ ПОДАТКОВИХ НАДХОДЖЕНЬ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ	389

LEGAL SCIENCES

74.	<i>Hrytsai S.</i> TAXATION OF PROFITS FROM TRANSACTIONS WITH "VIRTUAL ASSETS": PROSPECTS FOR AMENDMENTS TO THE TAX CODE OF UKRAINE	396
75.	<i>Pavliukov I.</i> PLACE OF LEGAL RESTRICTIONS IN LEGAL SYSTEM	402
76.	<i>Давиденко С. В.</i> РЕЛІГІЙНА СВОБОДА ПРАВНИКА: ЕТИЧНІ АСПЕКТИ	409
77.	<i>Журавель О. Є., Проценко О. В.</i> ДЕЯКІ ПИТАННЯ ЩОДО УКЛАДАННЯ ШЛЮБУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	416
78.	<i>Козаченко О. В., Мартишко І. П.</i> ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА НОВЕЛИ КРИМІНАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА – КОЛАБОРАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ	421

GEOGRAPHICAL SCIENCES

УДК 911.3:379.8:556.51 (477.82)

БАСЕЙН Р. ЧЕРЕВАХА: РЕКРЕАЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ОБ'ЄКТІВ ПРИРОДНО-ЗАПОВІДНОГО ФОНДУ

Нетробчук Ірина Марківна,

к. геогр. н., доцент,

Ковальчук Сергій Ігорович,

магістр географії, старший лаборант

кафедри фізичної географії,

Мельник Олег Володимирович,

к. геогр.н., асистент,

Волинський національний університет

імені Лесі Українки,

м. Луцьк, Україна,

Каршук Зоя Костянтинівна,

к. геогр. н., доцент,

Волинський національний університет

імені Лесі Українки,

м. Луцьк, Україна,

Чижевська Лариса Тарасівна,

к. геогр. н., доцент,

Волинський національний університет

імені Лесі Українки,

м. Луцьк, Україна,

Качаровський Роман Євгенович,

магістр географії,

інженер II категорії навчальної лабораторії

краєзнавчих атласів

кафедри фізичної географії,

м. Луцьк, Україна

Досліджено рекреаційний потенціал малої річки Волинської області р. Череваха (правої притоки р. Стохід). Узагальнено інформацію щодо

морфометричних показників басейну та русла р. Череваха. Охарактеризовано об'єкти природно-заповідного фонду (ПЗФ), приурочені до басейну річки. Запропоновано заходи оптимізації рекреаційного використання об'єктів ПЗФ.

Ключові слова: природно-заповідний фонд, рекреаційний потенціал, р. Череваха, р. Стохід, Маневицька ТГ, Камінь-Каширський район, Волинська область.

Усі компоненти навколишнього середовища поєднані між собою, формуючи ємерджентну просторово-функціональну цілісність (систему чи підсистему) вищого порядку – ландшафт, що має відносно чіткі межі в географічному просторі, або гео(еко)систему, що має свої межі переважно у фазовому просторі функціональних зв'язків, хоча й досить часто проектується на географічний простір. Значна функціональна зв'язність біотичних та абіотичних компонентів сприяє стійкості природно-територіальних комплексів до незначних змін в середовищі, пластичності – до середніх змін та інерційності до значних, але не катастрофічних змін. На території Волинської області такою самоорганізованою підсистемою є мережа малих річок, яка виконує буферну та стабілізуючу ролі, що сповільнює прояв значних негативних антропогенних змін. Саме в межах басейнів малих річок знаходиться багато об'єктів ПЗФ Волинської області, що можуть охоплювати декілька фацій чи урочищ. Ці об'єкти покликані зберегти цілісність ландшафтів, біоценозів, окремих компонентів природного середовища. Але вони, будучи рекреаційними атракторами, одночасно самі зазнають переважно рекреаційного антропогенного впливу, що за своїм змістом є негативним. Ризики рекреаційної дигресії залежать від інтенсивності потоків рекреантів, внутрішньої організації та планування рекреаційного природокористування. На фоні цього актуальним є проведення додаткових досліджень стану басейнів малих річок з точки зору оптимізації рекреаційного використання та розширення мережі ПЗФ [7–8].

Рекреаційний потенціал об'єктів ПЗФ басейнів малих річок досліджували Л. Т. Чижевська, З. К. Карпюк, І. М. Нетробчук, В. Ю. Стельмах,

С. В. Полянський, Т. О. Полянська, Н. В. Мельник, І. В. Єрко, О. В. Мельник, С. І. Ковальчук, Р. Є. Качаровський, О. В. Антипюк, О. С. Шевчук, М. М. Алексійчук, Д. Л. Ярмолюк. Як наслідок, зросла ефективність використання річок в системі «людина–водні системи».

Річка Череваха – права притока р. Стохід, витік ($\varphi=51,27981$, $\lambda=25,432570$) представлений 12-а джерелами поблизу с. Череваха (Маневицька ТГ) в межах Волинського моренного пасма (заказник загальнодержавного значення «Урочище джерела»). Протікає переважно на північний захід (місцями – на північ) поблизу сс. Череваха, Градиськ, Нова Руда, Набруска (Маневицька ТГ). Впадає у р. Стохід ($\varphi=51,484018$, $\lambda=25,260898$). Довжина 30,52 км, площа водозбору – 293,3 км², похил – 0,72 м/км. Річкова долина у рельєфі чітко виокремлюється, заплава заболочена. Русло звивисте, шириною 5–6 м, глибина до 1–1,5 м, штучно поглиблене і випрямлене. Живлення мішане, переважно снігове. Стік зарегульовано ставками [1; 4; 6–7; 9].

У межах басейну р. Череваха знаходиться п'ять об'єктів ПЗФ: загальнодержавного значення – ландшафтні заказники «Кручене озеро» та «Джерела»; місцевого значення – ландшафтний заказник «Градський» та загальнозоологічні «Лазнища» й «Маневицький» [1–5; 9].

Ландшафтний заказник «Кручене озеро» (75,9 га) утворений для охорони лісового озера, що поступово переходить у болото, заросле низькорослими соснами звичайними *Pinus sylvestris* і прилягаючих сосново-березових насаджень з домішкою дуба черешчатого *Quercus robur* 2 бонітету, віком близько 90 років, повнотою 0,7. Фауна озера бідна, риба через специфічний склад води практично відсутня, але трапляються вуж звичайний *Natrix natrix*, черепаха болотяна *Emys orbicularis*. Представлені рідкісні види: верба чорнична *Salix myrtilloides*, вовчі ягоди пахучі *Daphne sneorum*, дятел трипалий *Picoides tridactylus* [2–3; 5].

Ландшафтний заказник «Джерела» (90,0 га) охоплює високобонітетні ялиново-вільхові насадження віком близько 85 років та ялини звичайної *Picea abies*, де трапляється рідкісний вид ЧКУ – плаун річний *Lycopodium annotinum*.

Територія заказника є місцем витоку р. Череваха [2–3; 5].

У загальнозоологічному заказнику «Лазнища» (842,8 га) охороняються заболочені низькобонітетні сосново-березові насадження з ягідниками із: буяхів звичайних *Vaccinium uliginosum*, брусниці звичайної *Vaccinium vitis-idaea*, чорниці миртолистої *Vaccinium myrtillus*. Зустрічаються у лісовому трав'яному покриві також папоротеподібні *Filicophyta*, конвалія травнева *Convallaria majalis*, багно болотяне *Ledum palustre*, плаун колючий *Lycopodium annotinum*. Фауна представлена лісовими птахами, плазунами, земноводними й такими видами: сарна європейська *Capreolus capreolus*, кабан дикий *Sus scrofa*, борсук європейський *Meles meles*, куниця лісова *Martes martes*, лелека чорний *Ciconia nigra*, журавель сірий *Grus grus* [2–3; 5].

Загальнозоологічний заказник «Маневицький» (138,0 га) утворений для охорони різновікових перезволожених низькобонітетних сосново-березових насаджень повнотою від 0,6 до 0,9, висотою стовбурів дерев сосни звичайної *Pinus sylvestris* – 22,0 м, у трав'яному ярусі яких домінує орляк звичайний *Pteridium aquilinum*. Територія заказника – місце мешкання і відтворення лося *Alces alces*, кабана дикого *Sus scrofa*, сарни європейської *Capreolus capreolus*, зайця-русака *Lepus europaeus*, борсука лісового *Meles meles* та інших видів тварин. Серед лісового кварталу гніздиться лелека чорний *Ciconia nigra* рідкісний вид, занесений до ЧКУ [2–3; 5].

Ландшафтний заказник «Градиський» (589,0 га) охороняє озера карстового походження – Засвинське і Хидча з оточуючими заболоченими лісовими масивами, у яких домінує сосна звичайна *Pinus sylvestris*, у заболочених ділянках – вільха чорна *Alnus glutinosa*. Поширені ягідники із лохини *Vaccinium uliginosum*, журавлини болотяної *Vaccinium oxycoccos*, ростуть лікарські багно болотяне *Ledum palustre*, росичка круглолиста *Drosera rotundifolia*, пухівка піхвова *Eriophorum vaginatum*. Трапляються рідкісні види рослин: у лісах – плаун річний *Lycopodium annotinum*, на плесах озер – латаття сніжно-біле *Nymphaea candida*, шейхцерія болотяна *Scheuchzeria palustris*. У лісах – багато типових видів поліської фауни, трапляється рідкісний вид лелека

чорний *Ciconia nigra* [2–3; 5].

Загальна площа об'єктів ПЗФ – 1735,7 га, з них: загальнозоологічні заказники – 56,5 %; щільність – 1,7 об'єкта/100 км², частка земель ПЗФ 5,92 %.

Розглянуті вище об'єкти ПЗФ мають значну біологічну, наукову та естетичну цінність. Рекреаційне освоєння нових територій, як потенційне джерело додаткових надходжень до місцевих бюджетів, спонукає до пошуку оптимумів (чи «точок перетину») між інтенсифікацією рекреаційного природокористування та збереженням навколишнього середовища. Подібний оптимум повинен знаходитися лише на рівні наближення до гранично допустимих потоків рекреантів, а точно дорівнювати йому, оскільки поступова рекреаційна дигресія зменшує допустимий обсяг рекреаційного навантаження.

Для забезпечення стійкого довготривалого функціонування об'єктів ПЗФ необхідно вжити ряд заходів і дотримуватись певних вимог:

- 1) підвищити рівень охорони найбільш збережених частин території об'єктів ПЗФ;
- 2) здійснити зонування територій;
- 3) зменшити частку земель, доступних для обмеженого господарського використання;
- 4) локалізацію рекреаційної дигресії здійснити шляхом виокремлення екологічних стежок та маршрутів із одночасною заборонаю стаціонарних закладів розміщення, що передбачають будівельні роботи;
- 5) забезпечити розширення меж наявних об'єктів ПЗФ;
- 6) розглянути питання створення нових об'єктів ПЗФ;
- 7) створити екологічні служби на рівні Маневицької ТГ;
- 8) управління об'єктами ПЗФ здійснювати колегіально екологічною службою Маневицької ТГ та спеціальною науковою комісією (куратором об'єкта), пріоритетом якої буде збереження об'єкта ПЗФ;
- 9) підвищити статус наявних об'єктів ПЗФ місцевого значення до загальнодержавного;
- 10) внести об'єкти ПЗФ до місцевих та регіональних туристсько

рекреаційних маршрутів;

11) покращити інформування місцевого населення про цінність об'єктів ПЗФ. Це надзвичайно важливий чинник. Формування екологічного світогляду людини потребує довготривалої просвітницької діяльності. Лише перехід від екологічної свідомості до проактивної екологічної позиції кожної людини забезпечить дотримання високого статусу охорони об'єктів ПЗФ та зменшить до практичного мінімуму рекреаційну дигресію.

Висновки. ПЗФ басейну р. Череваха є важливим елементом організації охорони природи. Значний рекреаційний потенціал цих об'єктів ще достатньо не використовується, що й сприяє збереженню та відтворенню місцевих ландшафтів. Оптимальне поєднання заходів охорони природи та науково обґрунтоване рекреаційне природокористування сприятиме довготривалому існуванню й функціонуванню об'єктів ПЗФ.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА:

1. Камінь-Каширська РДА. URL: <http://kamadm.gov.ua/>. (дата звернення 20.12.2022).
2. Карпюк З. К., Фесюк В. О. Природоохоронні мережі Волинської області: монографія. Луцьк : видавництво «Терен», 2021. 212 с.
3. Карпюк З. К., Фесюк В. О., Антипюк О. В. Природно-заповідний фонд Волинської області : альбом-каталог Київ, 2018. 136 с.
4. Маневицька територіальна громада URL: <https://mg.gov.ua/> (дата звернення 20.12.2022).
5. Природно-заповідний фонд Волинської області. URL: <http://eco.voladm.gov.ua/category/all/locality=9> (дата звернення 22.12.2022).
6. Регіональний офіс водних ресурсів у Волинській області URL: <https://vodres.gov.ua/> (дата звернення 26.12.2022).
7. Чижевська Л. Т., Лавренчук О. М., Качаровський Р. Є., Карпюк З. К., Антипюк О. В. Оцінка сучасного стану водних ресурсів Волині. Суспільно географічні чинники розвитку регіонів: (11–12 квітн. 2019 р.), Луцьк,

2019. С. 98–101.

8. Чир Н., Чижевська Л., Карпюк З., Качаровський Р. Об'єкти природно заповідного фонду прикордонних об'єднаних територіальних громад як важливий елемент туристичної галузі Волинської області. Фундаментальні та прикладні дослідження: сучасні науково-практичні рішення і підходи. Міждисциплінарні перспективи. Банська Бистриця; Баку; Ужгород; Херсон; Кривий Ріг : Посвіт, 2019. С. 262–265.

9. Чир Н. В., Єрко І. В., Качаровський Р. Є., Антипюк О. В. Перспективи розвитку туристичної інфраструктури Маневицького району Волинської області. Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія «Географія». 2018. № 1. Вип. 44. С. 118–123.